

CZYNNOŚCI PROCESOWE OBROŃCY I PEŁNOMOCNIKA W SPRAWACH KARNYCH

Dariusz Świecki

METODYKI

5. WYDANIE

CZYNNOŚCI PROCESOWE OBROŃCY I PEŁNOMOCNIKA W SPRAWACH KARNYCH

Dariusz Świecki

METODYKI

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

5. WYDANIE

Stan prawny na 1 października 2018 r.

Wydawca

Klaudia Szawlowska-Milczarek

Redaktor prowadzący

Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne

Michał Dymiński

Łamanie

JustLuk

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni
—————
—————

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8160-071-2

5. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	19
Przedmowa	23
Rozdział I	
Zagadnienia ogólne	27
1. Zasada kontrydiktoryjności i zasada prawa do obrony	27
1.1. Zasada kontrydiktoryjności	27
1.2. Zasada prawa do obrony	28
1.2.1. Sprzeczność interesów	29
1.2.2. Samodzielność obrońcy	32
2. Strony postępowania karnego	35
Podejrzany	35
Pokrzywdzony	36
Oskarżyciel posiłkowy	42
Oskarżyciel posiłkowy uboczny	42
Oskarżyciel posiłkowy subsydiarny	45
Oskarżyciel prywatny	47
Oskarżony	48
3. Quasi-strony	48
4. Obrońca i pełnomocnik jako przedstawiciele procesowi	51
5. Obrońca i pełnomocnik z wyboru	55
Upoważnienie do obrony	56
Ustanowienie pełnomocnika	56
Granice umocowania	58
Substytucja	60

Wypowiedzenie upoważnienia do obrony lub pełnomocnictwa	63
Wygaśnięcie upoważnienia do obrony lub pełnomocnictwa	64
6. obrońca i pełnomocnik z urzędu	64
Wyznaczenie obrońcy z urzędu	67
Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu	73
Substytucja obrońcy i pełnomocnika wyznaczonych z urzędu	74
7. Obrona obligatoryjna	75

Rozdział II

Obróńca i pełnomocnik w postępowaniu przygotowawczym	83
1. Udział obrońcy i pełnomocnika w czynnościach dowodowych	83
2. Udział obrońcy w posiedzeniu sądu w przedmiocie tymczasowego aresztowania	90
3. Prawo do przeglądania akt sprawy	103
4. Porozumiewanie się obrońcy z podejrzanym tymczasowo aresztowanym	112
5. Udział obrońcy w końcowym zaznajomieniu z materiałami postępowania	114
6. Zażalenie na decyzje procesowe wydane w postępowaniu przygotowawczym	117

Rozdział III

Subsydiarny akt oskarżenia	122
Otwarcie drogi do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia	122
Wyjątki od zasady kontroli sądowej zaniechania ścigania	129
Przymus adwokacko-radcowski	131
Konstrukcja subsydiarnego aktu oskarżenia	134
Czas popełnienia czynu	135
Miejsce popełnienia czynu	135
Sposób i okoliczności popełnienia czynu	136
Skutki czynu	136
Recydywa	137
Kwalifikacja prawna czynu	137
Uzasadnienie aktu oskarżenia	137

Zakończenie aktu oskarżenia	137
Dodatkowe elementy subsydiarnego aktu oskarżenia	138
Wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia do sądu	139

Rozdział IV

Obrońca i pełnomocnik w postępowaniu przed sądem

pierwszej instancji	141
1. Postępowanie zwyczajne	141
1.1. Zagadnienia ogólne	141
1.2. Udział stron, obrońców i pełnomocników, a także pokrzywdzonego w posiedzeniu	142
Udział publiczności w posiedzeniu	146
Protokół posiedzenia	147
Skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego	149
1.3. Dostęp do akt sprawy w postępowaniu sądowym	150
Dokumenty i materiały dotyczące świadka anonimowego	150
Ograniczenia dostępu ze względu na ochronę informacji niejawnych	151
Odpisy i kopie	154
1.4. Udział obrońcy i pełnomocnika w posiedzeniach wyrokowych	155
1.4.1. Skazanie bez przeprowadzenia rozprawy	155
Zaskarżenie wyroku skazującego wydanego bez przeprowadzenia rozprawy ...	167
1.4.2. Warunkowe umorzenie postępowania	169
1.5. Udział obrońcy i pełnomocnika w innych posiedzeniach przed rozprawą główną	172
1.5.1. Umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 1–11 k.p.k.	172
1.5.2. Posiedzenie w przedmiocie tymczasowego aresztowania lub innego środka zapobiegawczego	175
1.5.3. Posiedzenie w przedmiocie orzeczenia środków zabezpieczających	180
1.6. Czynności obrońcy i pełnomocnika w fazie przygotowania do rozprawy głównej	184

1.7. Zwrot sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego	190
1.8. Udział obrońcy i pełnomocnika w posiedzeniu przygotowawczym do rozprawy głównej	194
1.9. Zasady przeprowadzania dowodów w postępowaniu sądowym	199
1.9.1. Inicjatywa dowodowa	199
1.9.2. Prekluzja dowodowa	201
1.9.3. Wykorzystanie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego	204
1.9.4. Wykorzystanie dowodu uzyskanego w wyniku kontroli operacyjnej i kontroli procesowej	207
1.9.5. Wykorzystanie dowodu prywatnego	209
1.10. Przebieg rozprawy głównej	212
1.10.1. Udział obrońcy i pełnomocnika w rozprawie głównej	212
1.10.1.1. Stawiennictwo na rozprawę	212
1.10.1.2. Kary porządkowe za nieusprawiedliwione niestawiennictwo	223
1.10.2. Ogólny porządek rozprawy głównej	225
1.10.3. Jawność rozprawy głównej	230
Porządek i bezpieczeństwo rozprawy	231
Udział przedstawicieli środków masowego przekazu	232
Ograniczenia jawności rozprawy głównej	236
1.10.4. Czynności obrońcy i pełnomocnika w trakcie przewodu sądowego	240
Rozpoczęcie przewodu sądowego	240
Postępowanie dowodowe	242
Wniosek dowodowy	247
Dowody z osobowych źródeł dowodowych ...	252
Wyjaśnienia oskarżonego	256
Zeznania świadka	257
Dowód z zeznań świadka anonimowego	262
Odczytanie protokołu uprzedniego przesłuchania świadka	262

Przesłuchanie świadka poza sądem	
prowadzącym rozprawę	266
Dowód z opinii biegłego	266
Dowód rzeczowy, oględziny, eksperyment	
procesowy	269
Dowód z dokumentu	270
Zakończenie postępowania dowodowego	272
1.10.5. Dobrowolne poddanie się karze	272
1.10.6. Głosy końcowe	278
1.10.7. Rodzaje wyroków	282
1.10.8. Ogłoszenie wyroku	284
2. Postępowania szczególne	286
2.1. Postępowanie nakazowe	286
2.2. Postępowanie z oskarżenia prywatnego	290
2.3. Postępowanie przyspieszone	303
3. Koszty postępowania przed sądem pierwszej instancji	309
Koszty procesu	310
Opłaty	310
Wydatki	311
Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej	
z urzędu	311
Zasądzenie kosztów na rzecz obrońcy lub pełnomocnika	
z urzędu	316
Zasady ponoszenia kosztów procesu	319
Orzeczenie uzupełniające o kosztach procesu	331
Zaskarżenie orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu	332

Rozdział V

Postępowanie międzyinstancyjne	335
1. Wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie	
uzasadnienia wyroku	335
2. Zakres przedmiotowy i podmiotowy wniosku o sporządzenie	
na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku	337
3. Odmowa przyjęcia wniosku o sporządzenie na piśmie	
i doręczenie uzasadnienia wyroku	339
4. Doręczenie wyroku z uzasadnieniem	340

Rozdział VI

Wnoszenie środków odwoławczych	343
1. Rodzaje środków odwoławczych	343
2. Dopuszczalność wniesienia środka odwoławczego	344
Instancyjność	344
Prawna egzystencja wyroku	346
Substrat zaskarżenia	347
3. Legitymacja procesowa do wniesienia środka odwoławczego	349
4. Termin wniesienia środka odwoławczego	353
5. Przywrócenie terminu do wniesienia środka odwoławczego ...	357
6. Warunki formalne środka odwoławczego	359
6.1. Uwagi ogólne	359
6.2. Forma pisma procesowego	363
6.3. Kierunek środka odwoławczego	365
6.4. Zakres zaskarżenia	367
6.5. Zarzuty odwoławcze	371
Podstawa zarzutu odwoławczego	371
6.5.1. Względne przyczyny odwoławcze (art. 438 k.p.k.)	376
Obraza prawa materialnego	377
Obraza prawa procesowego	379
Błąd w ustaleniach faktycznych	390
Rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	394
6.5.2. Bezwzględne przyczyny odwoławcze (art. 439 § 1 k.p.k.)	399
Ograniczenie bezwzględnych przyczyn odwoławczych	402
6.5.3. Umieszczenie zarzutów odwoławczych	403
6.6. Zakaz stawiania niektórych zarzutów odwoławczych w trybach konsensualnych	404
6.7. Wniosek odwoławczy	405
6.8. Uzasadnienie środka odwoławczego	408
6.9. Odpisy środka odwoławczego	410

6.10. Przymus adwokacko-radcowski	412
7. Zaskarżenie uzasadnienia orzeczenia	416
Rodzaj środka odwoławczego	417
<i>Gravamen</i>	417
Przedmiot zaskarżenia	418
Zarzuty odwoławcze	419
Rozpoznanie środka odwoławczego	421
Rodzaje rozstrzygnięć	421
8. Przyjęcie i odmowa przyjęcia środka odwoławczego	422
9. Odpowiedź na środek odwoławczy	425
10. Modyfikacja środka odwoławczego	427
11. Cofnięcie środka odwoławczego	429
12. Sprzeciw wobec decyzji referendarza sądowego	432

Rozdział VII

Granice kontroli odwoławczej	437
1. Wyznaczenie granic kontroli odwoławczej	437
Granice kontroli odwoławczej wyznaczone przez skarżącego	439
Rozszerzony zakres zaskarżenia	439
Zaskarżenie na korzyść lub na niekorzyść oskarżonego	443
Granice kontroli odwoławczej z urzędu	445
Orzekanie poza przedmiotowymi granicami zaskarżenia ...	446
Orzekanie poza podmiotowymi granicami zaskarżenia	449
Zawężenie granic kontroli odwoławczej	450
2. Związanie sądu odwoławczego zarzutami odwoławczymi ...	451
3. Granice orzekania na korzyść i na niekorzyść oskarżonego ...	454
4. Zakaz <i>reformationis in peius</i>	460
5. Reguły <i>ne peius</i>	476
6. Częściowa prawomocność wyroku	478

Rozdział VIII

Przebieg postępowania odwoławczego	489
1. Zagadnienia ogólne	489
2. Posiedzenie zażaleniowe	491
2.1. Udział obrońcy i pełnomocnika	491
2.2. Przebieg posiedzenia zażaleniowego	496

2.3. Rodzaje postanowień sądu odwoławczego	498
3. Rozprawa apelacyjna	499
3.1. Rozpoczęcie rozprawy apelacyjnej	499
Stawiennictwo na rozprawę apelacyjną	500
Obowiązkowy udział w rozprawie apelacyjnej	501
Udział oskarżonego pozbawionego wolności w rozprawie apelacyjnej	507
3.2. Przewód sądowy	512
Sprawozdanie	512
Wyjaśnienia, oświadczenia i wnioski	513
3.3. Przeprowadzenie dowodów na przewodzie sądowym ...	515
Granice orzekania na podstawie przeprowadzonych dowodów	518
Wniosek dowodowy	521
Wymogi wniosku dowodowego	521
Oddalenie wniosku dowodowego	523
Sposób przeprowadzenia dowodu	523
Specjalistyczna opinia prywatna	523
3.4. Głosy końcowe	525
3.5. Rodzaje wyroków sądu odwoławczego	530
Wyrok utrzymujący w mocy	531
Wyrok zmieniający	531
Wyrok uchylający	533
3.6. Koszty postępowania odwoławczego	537
Składniki kosztów procesu	540
Opłata	540
Wydatki	541
Stawki za udzielenie pomocy prawnej z urzędu	542
Dodatkowe wydatki obrońcy i pełnomocnika z urzędu	542
Wniosek o zasądzenie kosztów	543
Zasady orzekania o kosztach procesu z oskarżenia publicznego	544
Zasady orzekania o kosztach procesu w sprawach z oskarżenia prywatnego i z oskarżenia subsydiarnego	546
Wydatki i opłaty	546

Koszty procesu w związku	
z ponownym rozpoznaniem sprawy	548
Zakaz <i>reformationis in peius</i>	548
Zwolnienie od kosztów sądowych	549
Orzeczenie uzupełniające w przedmiocie kosztów	550
Zaskarżenie orzeczenia o kosztach procesu, o których sąd odwoławczy orzekł po raz pierwszy ...	551

Rozdział IX

Nadzwyczajne środki zaskarżenia	553
1. Kasacja	553
1.1. Dopuszczalność kasacji	553
Kasacja od postanowienia	560
1.2. Termin wniesienia kasacji	561
Wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem	562
Przywrócenie terminu złożenia wniosku	564
Odmowa przyjęcia wniosku	565
Przywrócenie terminu wniesienia kasacji	565
Bieg terminu w wypadku wniosku o wyznaczenie obrońcy lub pełnomocnika z urzędu	567
Termin uwzględnienia kasacji na niekorzyść	568
1.3. Wymogi kasacji	570
1.3.1. Forma pisma procesowego	570
1.3.2. Zakres zaskarżenia	573
1.3.3. Zarzuty kasacyjne	574
Zarzut naruszenia prawa materialnego	578
Zarzut naruszenia prawa procesowego	579
Zarzut naruszenia art. 439 § 1 k.p.k.	584
Niedopuszczalność zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych i rażącej niewspółmierności kary	585
1.3.4. Wniosek kasacji	589
1.3.5. Uzasadnienie kasacji	591
1.3.6. Opłata od kasacji	593
1.3.7. Odpisy kasacji	596
1.3.8. Przymus adwokacko-radcowski	597
1.4. Przyjęcie i odmowa przyjęcia kasacji	604

1.5.	Odpowiedź na kasację	606
	Odpowiedź prokuratora na kasację	606
	Stanowisko w kwestii odpowiedzi na kasację	608
1.6.	Cofnięcie kasacji	609
1.7.	Wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku	611
1.8.	Rozpoznanie kasacji na posiedzeniu	613
1.9.	Rozpoznanie kasacji na rozprawie	615
	1.9.1. Uwagi ogólne	615
	1.9.2. Przebieg rozprawy kasacyjnej	615
	Rozpoczęcie rozprawy	616
	Przewód sądowy	618
	Głosy końcowe	619
	Orzekanie	621
	Zastosowanie środka zapobiegawczego	624
	Zakończenie rozprawy	624
1.10.	Koszty postępowania kasacyjnego	625
	Zasady orzekania o kosztach procesu	625
	Składniki kosztów procesu	626
	Wydatki	627
	Opłaty za udzielenie pomocy prawnej z urzędu	628
	Dodatkowe wydatki obrońcy i pełnomocnika z urzędu	628
	Wniosek o zasądzenie kosztów	629
	Rodzaje rozstrzygnięć o kosztach procesu	629
2.	Skarga na wyrok sądu odwoławczego	632
	2.1. Dopuszczalność skargi	632
	Przedmiot zaskarżenia	632
	<i>Gravamen</i>	633
	2.2. Termin wniesienia skargi	633
	Wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem	634
	Odmowa przyjęcia wniosku	635
	Przywrócenie terminu złożenia wniosku	635
	Uchybienie terminowi wniesienia skargi	636
	Wniosek o przywrócenie terminu wniesienia skargi ...	636
	2.3. Wymogi skargi	637
	2.3.1. Forma pisma procesowego	637
	2.3.2. Zakres zaskarżenia	639

2.3.3.	Zarzuty skargi	641
	Zarzut naruszenia art. 437 k.p.k.	642
	Uchybienia określone w art. 439 § 1 k.p.k.	646
2.3.4.	Opłata od skargi	646
2.3.5.	Odpisy skargi	649
2.3.6.	Przymus adwokacko-radcowski	649
	Wniosek o wyznaczenie obrońcy lub pełnomocnika z urzędu	650
	Wynagrodzenie za sporządzenie i podpisanie skargi	651
	Opinia o braku podstaw do wniesienia skargi ...	652
	Wynagrodzenie za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi	653
2.3.7.	Uzasadnienie skargi	654
2.4.	Przyjęcie i odmowa przyjęcia skargi	655
	Kontrola warunków skutecznego wniesienia skargi	655
	Braki formalne skargi	656
	Odmowa przyjęcia skargi	657
	Przyjęcie skargi	657
2.5.	Odpowiedź na skargę	657
2.6.	Wstrzymanie wykonania wyroku sądu odwoławczego	658
2.7.	Cofnięcie skargi	659
2.8.	Granice rozpoznania skargi	660
	Forum orzekania	663
2.9.	Rodzaje orzeczeń wydawanych po rozpoznaniu skargi ...	663
3.	Wznowienie postępowania	665
3.1.	Właściwość sądu	665
3.2.	Podstawy wznowienia postępowania na wniosek	667
3.3.	Wniosek o wznowienie postępowania	675
	3.3.1. Uwagi ogólne	675
	3.3.2. Treść wniosku	676
	3.3.3. Opłata sądowa	677
	3.3.4. Przymus adwokacko-radcowski	677
	3.3.5. Uzupełnienie braków wniosku	682
3.4.	Odmowa przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania jako oczywiście bezzasadnego	683

3.5. Rozpoznanie wniosku	686
3.6. Inicjowanie wznowienia postępowania z urzędu	687
3.7. Rodzaje orzeczeń w przedmiocie wznowienia postępowania	688

Rozdział X

Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia	691
1. Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego	691
Podstawy podjęcia postępowania	691
Tryb podjęcia postępowania	692
Forum orzekania	692
Udział w posiedzeniu	692
Czynności sprawdzające	693
Rodzaje orzeczeń	693
Zaskarżenie orzeczenia	693
Podjęcie postępowania	694
2. Postępowanie o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie	694
2.1. Prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia	694
Zasady odpowiedzialności Skarbu Państwa	696
Właściwość sądu	697
Wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie	697
Udział pełnomocnika	697
Treść wniosku	698
Odpis wniosku	699
Koszty postępowania	699
Złożenie wniosku	700
Termin złożenia wniosku	700
Rozpoznanie wniosku	701
Udział w rozprawie	701
2.2. Przebieg rozprawy	701
Rozpoczęcie rozprawy	701
Przewód sądowy	702
Głosy końcowe	702
Wyrokowanie	703
2.3. Zaskarżenie wyroku	703
3. Prośba o ułaskawienie	704

Prawo łaski	704
Wszczęcie postępowania	705
Wszczęcie postępowania z urzędu	705
Wszczęcie postępowania na wniosek (prośba o ułaskawienie)	705
Forma i treść prośby o ułaskawienie	706
Adresat prośby o ułaskawienie	707
Prośba do Prezydenta RP	707
Prośba do Prokuratora Generalnego	707
Prośba skierowana do sądu	707
Opłata	708
Rozpoznanie prośby o ułaskawienie	708
Dostęp do opinii	709
Ponowna prośba o ułaskawienie	710
4. Postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego	710
Przesłanki wydania wyroku łącznego	710
Właściwość sądu	710
Wszczęcie postępowania	711
Forma i treść wniosku o wydanie wyroku łącznego	711
Wnioski dowodowe	712
Rozpoznanie wniosku na posiedzeniu	712
Rozpoznanie wniosku na rozprawie	713
Udział obrońcy	714
Udział skazanego	715
Przebieg rozprawy	718
Rozpoczęcie rozprawy	718
Przewód sądowy	718
Głosy końcowe	719
Zasady wymiaru kary łącznej	719
Wydanie wyroku łącznego	721
Zaskarżenie wyroku	722
Udział skazanego i obrońcy w rozprawie apelacyjnej	723
Wzory pism procesowych	725

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2017 r. poz. 2226 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2018 r. poz. 652 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1904 ze zm.)
- k.p.w. – ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2018 r. poz. 475 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
- nowelizacja z 27.09.2013 r. – ustawa z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.)

- nowelizacja z 11.03.2016 r. – ustawa z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437 ze zm.)
- pr. adw. – ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2018 r. poz. 1184 ze zm.)
- pr. pras. – ustawa z 26.01.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. poz. 24 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 23 ze zm.)
- reg. sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 2316 ze zm.)
- reg. SN – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29.03.2018 r. – Regulamin Sądu Najwyższego (Dz.U. poz. 660)
- r.p.k.a. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 1714 ze zm.)
- r.p.k.r. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. poz. 1715 ze zm.)
- r.p.z.t. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.06.2003 r. w sprawie postępowania o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka oraz sposobu postępowania z protokołami z zeznań tego świadka (Dz.U. z 2016 r. poz. 1869)
- r.w.s.o.w. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.06.2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz.U. z 2013 r. poz. 663)
- u.o.i.n. – ustawa z 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 412 ze zm.)
- u.o.k. – ustawa z 23.06.1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz.U. z 1983 r. poz. 223 ze zm.)
- u.r.p. – ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1870 ze zm.)

- ustawa o Policji – ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (Dz.U. z 2017 r. poz. 2067 ze zm.)
- u.ś.k. – ustawa z 25.06.1997 r. o świadku koronnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1197)

Czasopisma i orzecznictwo

- Biul. PK – Biuletyn Prawa Karnego
- KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe
- OSA – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna (od 1995 r.)
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
- OSNPG – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Zbiór Prokuratury Generalnej
- OSNwSK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- OTK-A – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, seria A
- Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo
- Prok. i Pr.-wkł. – Prokuratura i Prawo (wkładka)

Inne

- SA – sąd apelacyjny
- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny

PRZEDMOWA

Udział obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych wiąże się z dokonywaniem czynności procesowych w ramach stosunku pełnomocnictwa. Wymaga to znajomości przepisów kodeksu postępowania karnego oraz umiejętności ich interpretacji. Profesjonalny pełnomocnik powinien być zatem dobrze przygotowany do wykonywania swojego zawodu. W spełnieniu tych wymagań ma pomóc ta książka, której głównym celem jest analiza przepisów procesowych w aspekcie ich praktycznego stosowania. Nie można jednak pominąć zagadnień teoretycznych, bez których znajomości trudno zrozumieć istotę poszczególnych instytucji procesowych. Dlatego w niezbędnym zakresie i w skrótovej formie zostały przedstawione rozważania prawne, co w połączeniu z praktycznymi wskazówkami pozwala lepiej wyjaśnić znaczenie poszczególnych czynności procesowych podejmowanych przez obrońcę i pełnomocnika. Wskazano także najważniejsze orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczące tych zagadnień procesowych, które wzbudzają wątpliwości interpretacyjne. W celu zwiększenia praktycznego waloru książki przedstawiono również zasady sporządzania podstawowych pism procesowych w formie ich wzorów, które dotyczą apelacji, kasacji, subsydiarnego i prywatnego aktu oskarżenia.

Układ książki został oparty na systematyce przepisów Kodeksu postępowania karnego. Na początku omówiono zagadnienia ogólne dotyczące statusu prawnego obrońcy i pełnomocnika w powiązaniu z zasadami prawa do obrony i kontradiktoryjności, a następnie wskazano podstawy nawiązania stosunku reprezentacji procesowej

i zakresu uprawnień wynikających z pełnionej funkcji procesowej. W dalszej części przedstawiono czynności obrońcy i pełnomocnika w postępowaniu przygotowawczym, w którym ich udział, ze względu na zasadę tajności tego postępowania, jest znacznie ograniczony. Odrębnie omówiono budzącą w praktyce wątpliwości interpretacyjne instytucję subsydiarnego aktu oskarżenia. W postępowaniu sądowym czynności obrońcy i pełnomocnika przedstawiono w poszczególnych stadiach tego postępowania, tj. przed sądem pierwszej i drugiej instancji, z uwzględnieniem udziału w posiedzeniach i rozprawie głównej, a także w wypadku uruchomienia trybów konsensualnych. Omówiono również udział obrońcy i pełnomocnika w postępowaniach szczególnych.

W odniesieniu do postępowania odwoławczego odrębnie przedstawiono czynności związane z wszczęciem kontroli apelacyjnej oraz zagadnienia ogólne dotyczące prawa, terminu i sposobu wniesienia środków odwoławczych. Szczegółowo omówiono warunki formalne środka odwoławczego z uwzględnieniem jego kierunku, przedstawiono także zagadnienie granic kontroli odwoławczej wyznaczanych przez skarżącego oraz w przypadku gdy sąd działa z urzędu. Czynności obrońcy i pełnomocnika w postępowaniu odwoławczym wiążą się też z występowaniem przed sądem odwoławczym. W tym aspekcie przedstawiono przebieg posiedzenia zażaleniowego i rozprawy apelacyjnej.

W podobny sposób zaprezentowano czynności obrońcy i pełnomocnika w wypadku skorzystania z nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Przedstawione zostały zasady wnoszenia kasacji i występowania z wnioskiem o wznowienie postępowania oraz wymogi, jakie muszą spełniać te środki zaskarżenia. Wskazano również możliwe sposoby ich rozstrzygnięcia w powiązaniu z prawem do udziału w czynnościach sądu. Dotyczy to zwłaszcza kwestii stawiennictwa obrońcy i pełnomocnika na rozprawę kasacyjną.

W końcowej części książki omówiono czynności obrońcy i pełnomocnika w postępowaniach wszczętych po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Odrębnie przedstawiono zagadnienia dotyczące kosztów procesu w rozbiciu na poszczególne etapy postępowania sądowego, a więc przed sądem pierwszej i drugiej instancji oraz w wypadku wniesienia nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Reguły rządzące tymi kosztami omówiono z uwzględnieniem kosztów pomocy prawnej udzielanej przez adwokata lub radcę prawnego ustanowionego z wyboru albo wyznaczonego z urzędu.

Na zakończenie tego wprowadzenia należy wyrazić nadzieję, że niniejsze opracowanie okaże się pomocne dla praktyków w stosowaniu przepisów kodeksu postępowania karnego.

Publikacja uwzględniła nowelizację ustawy z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1904 ze zm.), wprowadzoną ustawą z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437 ze zm.), która weszła w życie z dniem 15.04.2016 r. Nowelizacja ta zmienia dotychczasowy model postępowania karnego w kierunku przywrócenia szerszej inkwizycyjności postępowania sądowego kosztem kontrydiktoryjności. W tym zakresie następuje odwrócenie reformy procedury karnej zwiększającej kontrydiktoryjność, wprowadzonej ustawą z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.), która obowiązywała od 1.07.2015 r. Obecna nowelizacja, oparta na zasadzie inkwizycyjności, przywraca reguły przeprowadzania dowodów sprzed 1.07.2015 r. Nie stanowi natomiast całkowitego odwrócenia zmian dokonanych poprzednią reformą, gdyż w większości pozostawia uregulowania, które nie odnoszą się do kontrydiktoryjnego przeprowadzania dowodów. Obowiązujący stan prawny stanowi obecnie konglomerat przepisów z okresów dwóch wielkich nowelizacji, tj. nowelizacji z 2013 r. i nowelizacji z 2016 r. W wyniku tej ostatniej zostały reaktywowane niektóre przepisy uchylone z dniem 1.07.2015 r. oraz uchylone lub zmienione przepisy nowelizacji z 2013 r., a ponadto wprowadzone nowe regulacje prawne. Poza tym w wyniku nowelizacji z 21.07.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentyisty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. poz. 1070 ze zm. – obo-

wiążącej od 5.08.2016 r.) zmieniono i wprowadzono nowe przepisy do kodeksu postępowania karnego. W tym gąszczu znowelizowanych przepisów nie jest łatwo się poruszać. Dlatego obecne wydanie książki stanowi swoisty przewodnik po zmianach, w którym w sposób systemowy przedstawiono aktualny stan prawny.

Niniejsze wydanie uwzględnia stan prawny oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego na dzień 1.10.2018 r.

Dariusz Świecki

Rozdział I

ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Zasada kontradycyjności i zasada prawa do obrony

1.1. Zasada kontradycyjności

Zasada kontradycyjności to dyrektywa, w myśl której proces jest prowadzony w formie **sporu równouprawnionych stron przed bezstronnym sądem**. Zasada ta oparta została na rozdzieleniu funkcji procesowych: oskarżenia, obrony i orzekania. Funkcje te wykonywane są przez różne podmioty. W ramach wykonywania funkcji oskarżenia występuje oskarżyciel, a funkcję obrony realizuje oskarżony. Oskarżony ma prawo do obrony, czyli do korzystania z pomocy obrońcy. Udział obrońcy w procesie karnym wynika z zasady prawa do obrony. Obrońca może zostać ustanowiony z wyboru lub wyznaczony z urzędu. W tym drugim przypadku ustawa określa podstawy wyznaczenia obrońcy z urzędu. Wynikają one z konieczności posiadania obrońcy przez oskarżonego (obrona obligatoryjna) albo nieposiadania przez niego wystarczających środków finansowych na ustanowienie obrońcy z wyboru (obrona fakultatywna). W pierwszym przypadku wyznaczenie obrońcy następuje niejako automatycznie, w drugim przypadku – na wniosek oskarżonego i po spełnieniu ustawowych przesłanek. Natomiast zasada kontradycyjności wymaga, aby podmiot inny niż oskarżony – który ma z oskarżonym prowadzić równorzędny spór – miał również uprawnienie do korzystania z pomocy prawnej w procesie. Dlatego też ustawodawca przyznał mu prawo do korzystania z pomocy pełnomocnika. Tak więc

w procesie **po stronie oskarżonego występuje obrońca, pełnomocnik zaś reprezentuje inne strony niż oskarżony oraz podmioty niebędące stronami**. Nie dotyczy to jednak oskarżyciela publicznego. Jeżeli jest nim prokurator, to działa zawsze osobiście, natomiast nieprokuratorski oskarżyciel publiczny – przez swoich pracowników.

1.2. Zasada prawa do obrony

Zasada prawa do obrony została wyrażona w art. 6 k.p.k. Jest to również zasada konstytucyjna, gdyż zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP **każdy, przeciwko komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania**. Może w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu. Także w prawie międzynarodowym prawo do obrony jest silnie eksponowane. Stanowi o nim Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz.U. z 1977 r. poz. 167), który w art. 14 ust. 3 lit. d wymaga, aby oskarżony został poinformowany o prawie do posiadania obrońcy. Natomiast europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.) w art. 6 ust. 3 lit. c gwarantuje oskarżonemu prawo do bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma on wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony – do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

Prawo oskarżonego do posiadania i korzystania z pomocy obrońcy nie może być ograniczone. W doktrynie przyjmowany jest podział na obronę materialną i obronę formalną.

Przez **obronę materialną** rozumie się wszelką działalność wykonywaną przez kogokolwiek (oskarżonego, obrońcę, przedstawiciela ustawowego, oskarżyciela publicznego), służącą temu, aby oskarżony nie poniósł kary niesłusznie lub ponad miarę swojego przewinienia.

Przez **obronę formalną** rozumie się prawo oskarżonego do korzystania z pomocy obrońcy polegające na możliwości ustanowienia obrońcy z wy-

boru lub posiadania obrońcy z urzędu. O tym prawie należy pouczyć podejrzanego przed pierwszym przesłuchaniem (art. 300 § 1 k.p.k.).

Prawo do obrony przysługuje oskarżonemu na wszystkich etapach postępowania karnego, nawet po jego prawomocnym zakończeniu. Dotyczy to przede wszystkim postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego oraz wnoszenia kasacji i wniosku o wznowienie postępowania. W procesie karnym oskarżony (podejrzany) może mieć **jednocześnie nie więcej niż trzech obrońców** (art. 77 k.p.k.). Przepis ten, wprowadzający limit trzech obrońców – *lege non distinguente* – dotyczy zarówno obrońców z wyboru, jak i obrońców z urzędu (wyrok SN z 14.01.2005 r., V KK 309/04, OSNKW 2005/2, poz. 19).

Ze względu na jednoznaczne brzmienie art. 81 § 1 k.p.k. – „jeżeli (...) oskarżony nie ma obrońcy z wyboru” – oskarżony nie może skutecznie wnosić o wyznaczenie dodatkowo jeszcze obrońcy z urzędu, gdy ma obrońcę z wyboru, argumentując, że posiadanie jednego obrońcy nie zapewni mu realnego prawa do obrony materialnej, a nie jest w stanie bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny ustanowić więcej niż jednego obrońcę (art. 78 § 1 k.p.k.).

Jeżeli oskarżony ustanowił więcej niż jednego obrońcę, to **każdy z nich ma prawo do działania obok pozostałych obrońców**. Organ procesowy ma obowiązek traktować jednakowo wszystkich ustanowionych obrońców – np. należy zawiadomić każdego z obrońców o czynnościach, w których mogą wziąć udział.

Prawidłowe wykonywanie obowiązków przez organ procesowy wobec jednego obrońcy nie konwaliduje uchybienia popełnionego wobec innego obrońcy (wyrok SN z 17.03.1980 r., II KR 319/79, OSNKW 1980/5–6, poz. 50).

1.2.1. Sprzeczność interesów

W tym samym postępowaniu obrońca może bronić kilku oskarżonych, jeżeli ich interesy nie pozostają w sprzeczności (art. 85

Dariusz Świecki – profesor Uniwersytetu Łódzkiego, doktor habilitowany nauk prawnych na Wydziale Prawa i Administracji; sędzia Izby Karnej Sądu Najwyższego; autor wielu książek, artykułów i glos z zakresu procedury karnej i wykroczeniowej oraz prawa karnego skarbowego, m.in. *Konstrukcja apelacji jako środka odwoławczego w procesie karnym*, *Postępowanie odwoławcze w sprawach karnych. Komentarz. Orzecznictwo*, *Metodyka pracy sędziego w sprawach o wykroczenia*, a także współautor komentarzy do Kodeksu postępowania karnego.

Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych to publikacja przygotowana z myślą o praktykach – adwokatach i radcach prawnych występujących przed sądem w sprawach karnych, a także aplikantach adwokackich i radcowskich.

Piąte wydanie znanej publikacji uwzględnia nowelizację Kodeksu postępowania karnego obowiązującą od 15.04.2016 r., która modyfikuje model postępowania karnego w kierunku przywrócenia szerszego zakresu inkwizycyjności postępowania sądowego. Powoduje ona znaczne odejście od obowiązującej od 1.07.2015 r. reformy procedury karnej zwiększającej kontradiktoryjność, w szczególności przywraca dotychczasowe reguły przeprowadzania dowodów. W publikacji uwzględniono także zmiany wprowadzone do procedury karnej po tych nowelizacjach, m.in. dotyczące quasi-stron procesu karnego, czyli podmiotu zobowiązanego i właściciela przedsiębiorstwa zagrożonego przepisami.

Książka przedstawia czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w ujęciu praktycznym – według kolejności ich podejmowania. Stanowi swego rodzaju przewodnik po tekście kodeksu, objaśniając poszczególne instytucje procesowe z perspektywy działalności procesowej obrońcy i pełnomocnika. Zawiera także wskazówki przydatne przy sporządzaniu pism procesowych i występowaniu przed organami postępowania karnego.

W opracowaniu szczególną uwagę zwrócono na czynności w postępowaniu przygotowawczym i przed sądem pierwszej instancji, jak również związane z zaskarżeniem orzeczeń, w tym z wniesieniem apelacji i kasacji oraz wniosku o wznowienie postępowania i skargi na wyrok sądu odwoławczego. Omówiono przepisy dotyczące zasad sporządzania zażalenia, apelacji, kasacji, skargi, subsydiarnego i prywatnego aktu oskarżenia. Ponadto zamieszczono wzory takich pism. W publikacji w szerokim zakresie cytowane są i objaśniane orzeczenia Sądu Najwyższego.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8160-071-2

